

ΙΟΝΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ

ΤΜΗΜΑ ΞΕΝΩΝ ΓΛΩΣΣΩΝ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗΣ ΚΑΙ ΔΙΕΡΜΗΝΕΙΑΣ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ ΚΑΙ ΣΧΟΛΙΑΣΜΟΣ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ «THE DICTATORS' LAST STAND» ΤΟΥ YASCHA MOUNK ΑΠΟ ΤΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ FOREIGN AFFAIRS

Ηλίας Παπαγιάννης (Ξ2014052)

Επιβλέπων καθηγητής: Σωτήρης Λίβας

ΚΕΡΚΥΡΑ, ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 2019

**ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ ΚΑΙ ΣΧΟΛΙΑΣΜΟΣ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ «THE DICTATORS' LAST STAND»
ΤΟΥ YASCHA MOUNK ΑΠΟ ΤΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ FOREIGN AFFAIRS**

Τίτλος πτυχιακής εργασίας: Μετάφραση και σχολιασμός του άρθρου «The Dictators’ Last Stand» του Yascha Mounk από το περιοδικό Foreign Affairs

Ονοματεπώνυμο φοιτητή: Παπαγιάννης Ηλίας

Αριθμός Μητρώου: Ξ2014052

Επόπτης της Π.Ε. (επιβλέπων καθηγητής): Λίβας Σωτήριος

Δεύτερος Επόπτης: Κεντρωτής Γεώργιος

ΔΗΛΩΝΩ υπεύθυνα ότι εκπονώ πτυχιακή εργασία, αφού μελέτησα τον Κανονισμό Πτυχιακής Εργασίας και με την προϋπόθεση ότι δεν έχει εκπονηθεί ή εκπονείται η ίδια πτυχιακή εργασία από άλλο φοιτητή του Τμήματος. Αποτελεί προϊόν προσωπικής μελέτης και εργασίας και όλες οι πηγές που χρησιμοποιήθηκαν για τη συγγραφή της δηλώνονται σαφώς και στο βιβλιογραφικό κατάλογο.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ.....	6
ΜΕΤΑΦΡΑΣΜΑ.....	7
ΠΡΩΤΟΤΥΠΟ ΚΕΙΜΕΝΟ.....	14
ΣΧΟΛΙΑΣΜΟΣ.....	21
I. ΜΕΤΑΦΡΑΣΤΙΚΗ ΘΕΩΡΙΑ.....	22
II. ΑΝΑΛΥΣΗ ΠΡΩΤΟΤΥΠΟΥ ΚΑΙ ΜΕΤΑΦΡΑΣΜΑΤΟΣ.....	23
Α. Μορφοσυντακτικό επίπεδο.....	23
Β. Σημασιολογικό επίπεδο.....	25
Γ. Πραγματολογικό επίπεδο.....	25
Δ. Λεξιλογικό επίπεδο.....	25
ΕΠΙΛΟΓΟΣ.....	27
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	28

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Η παρούσα πτυχιακή εργασία βασίζεται στη μετάφραση και το σχολιασμό ενός άρθρου γνώμης με τίτλο *The Dictators' Last Stand* του Yascha Mounk, επικεφαλής του τμήματος δημοσίων σχέσεων λέκτορα στο Πανεπιστήμιο του Χάρβαρντ και ανώτερου στελέχους στο Πρόγραμμα Πολιτικής Αναμόρφωσης *New America*. Η πηγή αντλήθηκε από το ειδησεογραφικό πρακτορείο του *Foreign Affairs* και πιο συγκεκριμένα από την διαδικτυακή έκδοση του περιοδικού. Σκοπός της εργασίας είναι η καλύτερη δυνατή απόδοση του κειμένου πηγή, με παράλληλο σχολιασμό των δυσκολιών και των προβλημάτων που μπορούν να προκύψουν κατά τη μεταφραστική διαδικασία ενός άρθρου πολιτικού περιεχομένου, καθώς και της μεθοδολογίας και των βημάτων που ακολούθησα για την αντιμετώπισή τους.

Η εργασία αυτή αποτελεί το τελικό στάδιο των σπουδών μου καθώς με την αποπεράτωσή της ολοκληρώνεται η φοίτησή μου στο Τμήμα Ξένων Γλωσσών Μετάφρασης και Διερμηνείας του Ιονίου Πανεπιστημίου και συνάμα στην Κέρκυρα, ενός δημιουργικού και ιδιαίτερα ευχάριστου κεφαλαίου της ζωής μου. Παρακάτω παραθέτω αρχικά το μετάφρασμα, στη συνέχεια το πρωτότυπο κείμενο και έπειτα ακολουθεί ο σχολιασμός της μεταφραστικής θεωρίας και των μεταφραστικών προβλημάτων που αντιμετώπισα.

ΜΕΤΑΦΡΑΣΜΑ

Η τελευταία πράξη του δικτάτορα

Οι λόγοι που οι νέοι δυνάστες είναι πιο αδύναμοι από ό,τι φαίνονται

Η δεκαετία αυτή ήταν καλή για τα δικτατορικά καθεστώτα. Η παγκόσμια επιρροή των ισχυρότερων απολυταρχικών χωρών του κόσμου, της Κίνας και της Ρωσίας, αυξήθηκε ραγδαία. Για πρώτη φορά από τα τέλη του 19^{ου} αιώνα, το σωρευτικό ΑΕΠ των απολυταρχικών καθεστώτων πλέον ισούται ή υπερβαίνει το αντίστοιχο των φιλελεύθερων δυτικών δημοκρατιών. Ακόμη και ιδεολογικά, οι απολυταρχικοί ηγέτες φαίνεται να είναι σε πλεονεκτική θέση: ο πρόεδρος της Ρωσίας Βλαντιμίρ Πούτιν, για παράδειγμα, στη σύνοδο κορυφής των G-20 τον Ιούνιο, είπε ως συνήθως ότι η χώρα του ζει σύμφωνα με τα φιλελεύθερα δημοκρατικά πρότυπα, δηλώνοντας μάλιστα ότι ο «σύγχρονος φιλελευθερισμός είναι ξεπερασμένος».

Αντίθετα, ήταν μια φρικτή δεκαετία για τη δημοκρατία. Σύμφωνα με τη Freedom House, ο κόσμος βρίσκεται στο 13^ο συνεχόμενο έτος μιας παγκόσμιας δημοκρατικής ύφεσης. Δημοκρατικά καθεστώτα καταρρέυσαν ή αλλοιώθηκαν σε κάθε περιοχή του κόσμου, από το Μπουρούντι μέχρι την Ουγγαρία και από την Ταϊλάνδη μέχρι τη Βενεζουέλα. Πιο ανησυχητικό απ' όλα είναι, πως δημοκρατικοί θεσμοί σε χώρες που κάποτε φαίνονταν σταθερές και ασφαλείς αποδείχθηκαν παραδόξως εύθραυστοι.

Το 2014, σε ένα άρθρο μου προειδοποίησα ότι η άνοδος λαϊκιστικών κομμάτων και υποψηφίων μπορεί να προκαλέσει μεγάλη ζημιά στους δημοκρατικούς θεσμούς. Τότε, η άποψή μου αμφισβητήθηκε εντόνως. Η επιστημονική συναντίληψη έκρινε ότι οι δημαγωγοί δεν θα μπορούσαν ποτέ να ανέλθουν στην εξουσία στις παγιωμένες δημοκρατίες της Βόρειας Αμερικής και της Δυτικής Ευρώπης, αλλά ακόμα κι αν τα κατάφερναν, θα περιορίζονταν από τους ισχυρούς θεσμούς των χωρών αυτών και τις δυναμικές κοινωνίες των πολιτών. Σήμερα, η παλιά αυτή συναντίληψη έχει πεθάνει. Η άνοδος του Ντόναλντ Τραμπ (Donald Trump) στις Ηνωμένες Πολιτείες, του Ματέο Σαλβίνι (Matteo Salvini) στην Ιταλία και του Ζαΐχ Μπολσονάρου (Jair Bolsonaro) στη Βραζιλία απέδειξε ότι οι λαϊκιστές μπορούν πράγματι να κερδίσουν την εξουσία ακόμα και σε μερικές από τις πιο εύπορες και παγιωμένες δημοκρατίες του κόσμου. Επιπλέον, η ταχεία αποσάθρωση της δημοκρατίας σε χώρες όπως η Ουγγαρία και η Βενεζουέλα έχει δείξει ότι οι λαϊκιστές μπορούν πραγματικά να μετατρέψουν τις χώρες τους σε ανταγωνιστικά αυταρχικά καθεστώτα ή σε ολοκληρωτικές δικτατορίες. Το αμφιλεγόμενο επιχείρημά μου πριν πέντε χρόνια έγινε πλέον κοινώς αποδεκτή άποψη.

Ωστόσο, η νέα αυτή συναντίληψη κινδυνεύει να μετατραπεί σε μια εξίσου εσφαλμένη ορθοδοξία. Ενώ πριν οι μελετητές ήλπιζαν ότι ήταν θέμα χρόνου έως ότου κάποιες από τις ισχυρότερες απολυταρχίες του κόσμου αναγκάζονταν να εκδημοκρατιστούν, τώρα αποδέχονται αδιαμαρτύρητα ότι αυτά τα καθεστώτα έχουν μόνιμα λύσει την πρόκληση της διατήρησης της νομιμότητάς τους. Ενώ πολλοί ειδικοί, κάποτε πιστεύαν ότι η φιλελεύθερη δημοκρατία ήταν το προφανές τελικό στάδιο της πολιτικής εξέλιξης της ανθρωπότητας, τώρα εκτιμούν ότι δισεκατομμύρια άνθρωποι σε όλο τον κόσμο εγκαταλείπουν τις ατομικές τους ελευθερίες και τη συλλογική τους αυτοδιάθεση. Η αφελής αισιοδοξία έδωσε τη θέση της στην πρόωρη απαισιοδοξία.

Η νέα αυτή ορθοδοξία των κυβερνήσεων που υπόσχονται να επιστρέψουν την εξουσία στον λαό, αλλά αντ' αυτού αποσαθρώνουν τους δημοκρατικούς θεσμούς, είναι ιδιαίτερα απατηλή για το μακροπρόθεσμο μέλλον. Οι λαϊκιστικές αυτές δικτατορίες, σε χώρες όπως η Ουγγαρία, η Τουρκία και η Βενεζουέλα, έχουν δύο κοινά χαρακτηριστικά. Πρώτον, οι ηγέτες τους ήρθαν στην εξουσία κερδίζοντας ελεύθερες και αδιάβλητες εκλογές με ένα αντι-ελιτιστικό και αντιπλουραλιστικό μήνυμα. Δεύτερον, χρησιμοποίησαν τις νίκες αυτές για να συγκεντρώσουν την εξουσία στα χέρια τους, αποδυναμώνοντας την ανεξαρτησία βασικών θεσμών, όπως το δικαστικό σώμα και περιόρισαν τη δυνατότητα των κομμάτων της αντιπολίτευσης να οργανωθούν ή υπονόμισαν τα επικριτικά προς αυτούς μέσα μαζικής ενημέρωσης. (Με τον όρο «λαϊκιστικές δικτατορίες», αναφέρομαι τόσο στις ολοκληρωτικές δικτατορίες -στις οποίες η αντιπολίτευση δεν δύναται να εκτοπίσει την κυβέρνηση

μέσω εκλογών- όσο και στα ανταγωνιστικά απολυταρχικά καθεστώτα, όπου οι εκλογές κατέχουν ακόμα σημαντικό ρόλο μολονότι η αντιπολίτευση δεν αγωνίζεται επί ίσοις όροις.)

Σύμφωνα με τη νέα ορθοδοξία, η λαϊκιστική απειλή απέναντι στη φιλελεύθερη δημοκρατία είναι μονόδρομος. Μόλις οι δυνάστες καταφέρουν να συγκεντρώσουν την εξουσία στα χέρια τους, τελειώσαν τα ψέματα για την αντιπολίτευση. Υπό αυτό το πρίσμα, εάν ένας σημαντικός αριθμός χωρών υποκύψει στις λαϊκιστικές δικτατορίες τα επόμενα χρόνια, οι μακροπρόθεσμες προοπτικές της φιλελεύθερης δημοκρατίας προβλέπονται ζοφερές.

Όμως, το αφήγημα αυτό δε λαμβάνει υπόψη έναν κρίσιμο παράγοντα: η νομιμότητα των λαϊκιστών δικτατόρων εξαρτάται από την ικανότητά τους να διατηρούν την ψευδαίσθηση ότι μιλάνε «εκ μέρους του λαού» και όσο περισσότερη εξουσία συγκεντρώνουν στα χέρια τους, τόσο λιγότερο πιστευτές γίνονται οι προφάσεις αυτές. Αυτό πιθανώς να δημιουργήσει ένα φαύλο κύκλο λαϊκιστικής νομιμότητας, δηλαδή όταν μια εσωτερική κρίση ή εξωτερικές αναταράξεις βυθίζουν τη δημοτικότητα ενός λαϊκιστικού καθεστώτος, το καθεστώς αυτό αναγκάζεται να καταφύγει σε ολοένα και πιο απροκάλυπτα μέσα καταπίεσης για να παραμείνει στην εξουσία. Εντούτοις, όσο πιο έκδηλη γίνεται η καταπίεση, τόσο αποκαλύπτεται η κενότητα των ισχυρισμών ότι το καθεστώς κυβερνά στο όνομα του λαού. Καθώς, όλο και μεγαλύτερα τμήματα του πληθυσμού αντιλαμβάνονται ότι κινδυνεύουν να χάσουν τις ελευθερίες τους, η εναντίωση στο καθεστώς θα μεγαλώνει διαρκώς.

Το τελικό αποτέλεσμα αυτού του αγώνα δεν είναι σε καμία περίπτωση προκαθορισμένο. Αλλά, αν η τελευταία δεκαετία ήταν εξαιρετικά απογοητευτική για τη δημοκρατία, η επόμενη μπορεί να αποδειχθεί εξαιρετικά δύσκολη για τους δυνάστες.

ΤΟ ΔΙΛΗΜΜΑ ΤΟΥ ΕΡΝΤΟΓΑΝ

Στη Βόρεια Αμερική και τη Δυτική Ευρώπη, οι λαϊκιστές ηγέτες απέκτησαν τον έλεγχο υψηλών θέσεων εξουσίας μόλις τα τελευταία χρόνια. Στην Τουρκία, αντιθέτως, ο Ρετζέπ Ταγίπ Ερντογάν (Recep Tayyip Erdoğan) βρίσκεται στην εξουσία εδώ και σχεδόν δύο δεκαετίες. Γι' αυτόν τον λόγο, η χώρα αποτελεί ένα ιδανικό δείγμα μελέτης του τρόπου με τον οποίο λαϊκιστές πολιτικοί μπορούν να καταλάβουν την εξουσία αλλά και των προκλήσεων που αυτοί αντιμετωπίζουν όταν η ολοένα και αυξανόμενη απροκάλυπτη καταπίεση που ασκούν, απειλεί τη νομιμότητά τους.

Το 2003, ο Ερντογάν έγινε πρωθυπουργός προωθώντας μία φιλολαϊκή προεκλογική ατζέντα. «Το πολιτικό σύστημα της Τουρκίας δεν είναι πραγματικά δημοκρατικό», δήλωνε τότε. Μέχρι τότε τον έλεγχο της χώρας είχε μια μικρή ελίτ που απεμπολούσε τη βούληση των ανθρώπων κάθε φορά που τολμούσαν να εξεγερθούν ενάντια στις προτιμήσεις της. Μόνο ένας θαρραλέος ηγέτης που πραγματικά αντιπροσώπευε τον απλό λαό θα μπορούσε να αντισταθεί στην εν λόγω ελίτ και να επιστρέψει την εξουσία στον λαό.

Είχε ένα δίκιο. Οι κοσμικές ελίτ της Τουρκίας ήλεγχαν τη χώρα για το μεγαλύτερο μέρος του αιώνα, αναστέλλοντας τους δημοκρατικούς θεσμούς όποτε δεν γινόταν το δικό τους· μεταξύ των ετών 1960 και 1997, έλαβαν χώρα τέσσερα πραξικοπήματα. Αλλά, παρόλο που «η διάγνωση της ασθένειας» από τον Ερντογάν ήταν σε μεγάλο βαθμό σωστή, η υποσχόμενη «θεραπεία» του αποδείχθηκε χειρότερη από την «ασθένεια». Αντί να μεταφέρει την εξουσία στο λαό, την ξαναμοίρασε σε μια νέα ελίτ δικής του δημιουργίας. Κατά τη διάρκεια των 16 ετών του στην εξουσία-αρχικά ως πρωθυπουργός και στη συνέχεια, από το 2014 και μετά, ως πρόεδρος της Τουρκίας-ο Ερντογάν απομάκρυνε τους πολιτικούς του αντιπάλους από τον στρατό, διόρισε έναν φανατικό κομματικό στρατό στη δικαιοσύνη και στις εκλογικές επιτροπές, απέλυσε δεκάδες χιλιάδες καθηγητές, ακαδημαϊκούς και δημοσίους υπαλλήλους και φυλάκισε έναν μεγάλο αριθμό συγγραφέων και δημοσιογράφων.

Ακόμη και όταν ο Ερντογάν εδραίωσε την εξουσία του, εκμεταλλεύτηκε την ικανότητά που του έδιναν οι νίκες στις εκλογές, ώστε να συνεχίσει το αφήγημα με το οποίο ανήλθε στην εξουσία. Ήταν ο ελεύθερα εκλεγμένος ηγέτης της Τουρκικής Δημοκρατίας. Οι επικριτές του ήταν είτε προδότες ή τρομοκράτες που περιφρονούσαν τη βούληση του λαού. Αν και οι διεθνείς παρατηρητές θεωρούσαν βαθιά προβληματικές τις εκλογές στην Τουρκία και οι πολιτικοί αναλυτές άρχισαν να κατατάσσουν

τη χώρα στα ανταγωνιστικά αυταρχικά καθεστώτα, αυτό είχε ως αποτέλεσμα να βοηθήσει τον Ερντογάν να συγκεντρώσει τη στήριξη μεγάλου μέρους του πληθυσμού. Επομένως, εφόσον κέρδιζε τις εκλογές, θα μπορούσε να έχει και την πίτα ολόκληρη και τον σκύλο χορτάτο. Η εδραίωσή της κυριαρχίας του στο πολιτικό σύστημα, μετέβαλε τις ισορροπίες στην εκλογική διαδικασία, κάνοντας το ευκολότερο για εκείνον να κερδίζει τη λαϊκή εντολή. Αυτή η εντολή, με τη σειρά της, τον βοήθησε να νομιμοποιήσει την εξουσία του, επιτρέποντάς του να σφίξει ακόμα στενότερα τον κλοιό στο πολιτικό σύστημα.

Ωστόσο, πρόσφατα η επιχειρηματολογία του Ερντογάν άρχισε να καταρρέει. Τελικά το 2018 η οικονομία της Τουρκίας εισήλθε σε τροχιά ύφεσης εξαιτίας της κακής διαχείρισης του. Στις δημοτικές εκλογές τον περασμένο Μάρτιο, το Κόμμα Δικαιοσύνης και Ανάπτυξης (AKP) του Ερντογάν έχασε την πρωτεύουσα της Τουρκίας, Άγκυρα και τη μεγαλύτερη πόλη της, την Κωνσταντινούπολη. Για πρώτη φορά μετά από την ανάληψη των καθηκόντων του, ο Ερντογάν είχε να πάρει μια δύσκολη απόφαση. Μπορούσε είτε να παραδώσει κάποιες από τις εξουσίες του, αποδεχόμενος την ήττα ή να υπονομεύσει τη νομιμοποίησή του απορρίπτοντας τα αποτελέσματα των εκλογών.

Ο Ερντογάν προχώρησε στη δεύτερη επιλογή. Εντός ολίγων εβδομάδων από τις δημοκρατικές εκλογές της Κωνσταντινούπολης, η εκλογική επιτροπή αναίρεσε τα αποτελέσματά και ανακοίνωσε τη διεξαγωγή επαναληπτικών εκλογών στα μέσα Ιουνίου. Αυτό αποδείχτηκε ότι ήταν ένας εξαιρετικά εσφαλμένος χειρισμός. Ένας μεγάλος αριθμός Κωνσταντινουπολιτών που είχε προηγουμένως υποστηρίξει αυτόν και το κόμμα του, εξοργιστικό τόσο πολύ από την απροκάλυπτη αμφισβήτηση της λαϊκής εντολής που στράφηκε εναντίον του. Ο υποψήφιος του AKP υπέστη πολύ μεγαλύτερη ήττα κατά τη δεύτερη εκλογική αναμέτρηση.

Αφού προσπάθησε και απέτυχε να ακυρώσει τη λαϊκή βούληση, ο Ερντογάν αντιμετωπίζει τώρα την προοπτική μιας καθοδικής πορείας. Καθώς είχε χάσει το μεγαλύτερο μέρος της νομιμοποίησής του, τώρα εξαρτάται περισσότερο από τα μέτρα καταπίεσης για να κρατηθεί στην εξουσία. Όμως, όσο πιο εξόφθαλμα καταπιέζει τον λαό, τόσο περισσότερο διακινδυνεύει τη νομιμότητά του.

Οι συνέπειες αυτής της αλλαγής ξεπερνούν κατά πολύ τα όρια της Τουρκίας. Οι αυταρχικοί λαϊκιστές απέδειξαν ότι είναι εξαιρετικά ικανοί να εξοντώνουν τους δημοκρατικούς τους αντιπάλους. Αλλά όπως αποδεικνύει η περίπτωση του Ερντογάν, θα αντιμετωπίσουν τελικά και από μόνοι τους σοβαρές προκλήσεις.

ΑΠΟΛΥΤΑΡΧΙΚΟ ΜΕΛΛΟΝ;

Είναι δελεαστικό να ανάγουμε το διακύβευμα της πάλης μεταξύ λαϊκιστικών και δημοκρατικών θεσμών σε υπαρξιακούς λόγους. Αν οι λαϊκιστές κατορθώσουν να αποκτήσουν τον πλήρη έλεγχο βασικών θεσμών, όπως η δικαστική αρχή και η εκλογική επιτροπή, τότε το παιχνίδι είναι χαμένο για τη δημοκρατία. Αλλά, είναι πρόωρο να εξάγουμε αυτό το συμπέρασμα. Εξάλλου, η πλούσια βιβλιογραφία αποτελεί ένδειξη ότι όλα τα είδη δικτατορίας είναι ιστορικά, εξαιρετικά ευάλωτα απέναντι σε δημοκρατικές προκλήσεις.

Για παράδειγμα, μεταξύ των ετών μετά το τέλος του Β' Παγκοσμίου Πολέμου και μέχρι την πτώση της Σοβιετικής Ένωσης, τα δικτατορικά καθεστώτα είχαν οποιοδήποτε έτος 2% πιθανότητες να καταρρεύσουν. Σύμφωνα με έρευνα που διεξήγαν οι πολιτικοί επιστήμονες Άνταμ Πσεβόρσκι (Adam Przeworski) και Φερνάντο Λιμόντζι (Fernando Limongi), κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του 1990, το ποσοστό αυτό αυξήθηκε στο 5%. Επομένως, η συγκέντρωση της εξουσίας που αποτελεί χαρακτηριστικό όλων των δικτατοριών δεν σημαίνει απαραίτητα ότι το καθεστώς αυτό θα αντέξει κιόλας.

Αντί λοιπόν, να προδικάζουμε ότι η άνοδος λαϊκιστικών δικτατοριών σε χώρες όπως η Ουγγαρία, η Τουρκία και η Βενεζουέλα, καταλήγει στον τερματισμό των δημοκρατικών προσδοκιών είναι απαραίτητο να κατανοήσουμε τις συνθήκες υπό τις οποίες μπορούν να επιτύχουν ή να αποτύχουν τα καθεστώτα αυτά. Πρόσφατη έρευνα για τα απολυταρχικά καθεστώτα δείχνει ότι υπάρχουν βάσιμοι λόγοι να πιστεύουμε ότι τα λαϊκιστικά δικτατορικά καθεστώτα είναι σχετικά σταθερά. Καθώς, τα περισσότερα από αυτά βρίσκονται σε εύπορες χώρες, έχουν τη δυνατότητα να δίνουν γενναιόδωρες

ανταμοιβές στους υποστηρικτές τους. Με δεδομένο, ότι οι ηγέτες τους κυβερνούν ισχυρά κράτη με αξιόλογο γραφειοκρατικό σύστημα, μπορούν να είναι σίγουροι ότι οι εντολές τους εκτελούνται έγκαιρα και πιστά. Δεδομένου επίσης, ότι διαθέτουν καλά αναπτυγμένες υπηρεσίες ασφαλείας, μπορούν να παρακολουθούν και να αποτρέπουν την όποια αντιπολιτευτική δραστηριότητα. Και εφόσον προέρχονται από ισχυρά κυβερνώντα κόμματα, μπορούν να στρατολογούν αξιόπιστα στελέχη ώστε να αντιμετωπίζουν τις κρίσεις διαδοχής.

Από την άλλη πλευρά, πολλές από τις κυβερνήσεις των χωρών αυτών διαθέτουν επίσης θεσμούς που ευνόησαν τον εκδημοκρατισμό τους στο παρελθόν. Έχουν συνήθως υψηλά επίπεδα παιδείας και οικονομικής ανάπτυξης. Διαθέτουν αντιπολιτευτικά κινήματα με ισχυρή παράδοση και σχετικά εδραιωμένους θεσμούς. Συχνά γειτονεύουν με δημοκρατικά κράτη και βασίζονται σε άλλες δημοκρατίες για την οικονομική τους ευημερία και στρατιωτική τους ασφάλεια. Το πιο σημαντικό όμως, ίσως είναι ότι πολλές από αυτές τις χώρες δεν έχουν μεγάλη ιστορία εκδημοκρατισμού, πράγμα το οποίο ενδεχομένως να ενισχύει τόσο τη λαϊκή απαίτηση για προσωπικές ελευθερίες όσο και να παρέχει στους πολίτες ένα μοντέλο μετάβασης στη δημοκρατία όταν τελικά το απολυταρχικό καθεστώς καταρρεύσει.

Συνολικά, τα δομικά χαρακτηριστικά που συνήθως επικεντρώνονται οι πολιτικοί επιστήμονες για να εκτιμήσουν το πιθανό μέλλον των αυταρχικών καθεστώτων, φαίνεται να είναι εντελώς ισορροπημένα στην περίπτωση των λαϊκιστικών δικτατοριών. Αυτό καθιστά ακόμη πιο σημαντικό να δώσουμε προσοχή σε μια συνιστώσα που συχνά παραβλέπεται στην ιστορική βιβλιογραφία και αυτή είναι: η προέλευση και η βιωσιμότητα της νομιμότητάς τους.

ΑΘΕΤΗΜΕΝΕΣ ΥΠΟΣΧΕΣΕΙΣ

Κατά τη διάρκεια του 20^{ου} αιώνα, η πτώση ενός δημοκρατικού καθεστώτος γινόταν με τη μορφή πραξικοπήματος. Όταν οι έριδες μεταξύ των πολιτικών κινήματων οδηγούσαν σε αδιέξοδα, ένας χαρισματικός αξιωματικός του στρατού έπειθε τους συναδέλφους του να αρπάξουν την εξουσία. Τα τανκς απέκλειαν το κοινοβούλιο και ο επίδοξος δικτάτορας έπαιρνε τα σκήπτρα της εξουσίας.

Ο κατάφωρα αντιδημοκρατικός χαρακτήρας των πραξικοπημάτων αυτών δημιουργούσε σοβαρά προβλήματα νομιμότητας για τα ανερχόμενα καθεστώτα. Κάθε πολίτης που εκτιμούσε την αξία της ατομικής ελευθερίας ή της συλλογικής αυτοδιάθεσης μπορούσε εύκολα να αναγνωρίσει τον κίνδυνο που αποτελούσαν οι αυταρχικές αυτές κυβερνήσεις. Η ικανότητά τους να παρέχουν διάφορες πολιτικές εξυπηρετήσεις, εξαρτόταν από το μέγεθος της λαϊκής υποστήριξης που χαίρανε. Παρείχαν προστασία από άλλα εξτρεμιστικά στοιχεία και υπόσχονταν να οικοδομήσουν ένα σταθερό πολιτικό σύστημα το οποίο θα απέβαλε το χάος και τη διχόνοια που είχε προκαλέσει ο δημοκρατικός ανταγωνισμός. Πάνω απ' όλα όμως, υπόσχονταν μείωση της διαφθοράς και ταχύτερη οικονομική ανάπτυξη.

Στην πλειοψηφία των περιπτώσεων, ήταν δύσκολο να κρατήσουν αυτές τις υποσχέσεις. Οι δικτατορίες δημιούργησαν πολλές φορές το δικό τους πολιτικό χάος, όπως βασιλικές ίντριγκες, απόπειρες πραξικοπημάτων και μαζικές διαμαρτυρίες. Σε πολλές περιπτώσεις, οι οικονομικές τους πολιτικές αποδείχτηκαν εξαιρετικά ασταθείς, οδηγώντας σε περιόδους υπερπληθωρισμού ή βαθιάς οικονομικής ύφεσης. Με εξαίρεση λίγα καθεστώτα, υπέφεραν από τεράστια επίπεδα διαφθοράς. Αλλά παρόλες τις δυσκολίες που αντιμετώπιζαν, η ιστορία της νομιμοποίησής τους είχε συνεκτικότητα. Αν και συχνά απέτυχαν, οι δικτατορίες αυτές μπορούσαν, επί της αρχής τουλάχιστον, να εκπληρώσουν τις υποσχέσεις τους στον λαό.

Αυτό δεν ισχύει και για τις λαϊκιστικές δικτατορίες. Όπως φαίνεται και στην περίπτωση του Ερντογάν, οι λαϊκιστές αναλαμβάνουν την εξουσία με την υπόσχεση να ενισχύσουν τους δημοκρατικούς θεσμούς. Επομένως, είναι πολύ πιο εύκολο για αυτούς να επιβάλλουν τη δικτατορία σε χώρες που η πλειοψηφία του πληθυσμού παραμένει προσηλωμένη σε δημοκρατικές αξίες. Οι υποστηρικτές των λαϊκιστικών κομμάτων, αντί να αποδεχτούν έναν έντιμο συμβιβασμό μεταξύ της αυτοδιάθεσής τους ή άλλων παροχών, όπως σταθερότητα ή οικονομική ανάπτυξη, συνήθως θεωρούν ότι μπορούν να τα έχουν όλα. Κατά συνέπεια, οι λαϊκιστές συχνά χαίρουν ευρείας αποδοχής κατά τα

πρώτα χρόνια διακυβέρνησης τους, όπως αποδεικνύεται από το παράδειγμα του Ρώσου προέδρου Βλαντιμίρ Πούτιν (Vladimir Putin), του Ούγγρου πρωθυπουργού Βίκτωρ Ορμπάν (Viktor Orban) και του Ινδού πρωθυπουργού Ναρέντρα Μόντι (Narendra Modi).

Μόλις εδραιώσουν την εξουσία τους, ωστόσο, οι λαϊκιστές δικτάτορες αποτυγχάνουν να εκπληρώσουν την πιο σημαντική υπόσχεσή τους. Όντας εκλεγμένοι από το λαό με την ελπίδα ότι θα επιστρέψουν την εξουσία, κάνουν όλο και πιο αδύνατη την απομάκρυνση τους. Το ερώτημα που παραμένει είναι τι συμβαίνει, όταν αυτό γίνεται πολύ προφανές από μεγάλα τμήματα του πληθυσμού ώστε να μπορεί να το αγνοήσουν.

ΕΝΑΣ ΦΑΥΛΟΣ ΚΥΚΛΟΣ

Σε κάποιο σημείο κατά τη διάρκεια της θητείας τους, οι λαϊκιστές δικτάτορες είναι πιθανό να αντιμετωπίσουν μια σοβαρή κρίση. Ακόμη και έντιμοι, ικανοί ηγέτες, αν παραμείνουν στο αξίωμά τους για αρκετό καιρό είναι πολύ πιθανό να δουν τη δημοτικότητά τους να πέφτει λόγω των εξελίξεων, όπως η παγκόσμια ύφεση, τις οποίες οι ίδιοι δεν μπορούν να ελέγξουν. Υπάρχουν επίσης βάσιμοι λόγοι να πιστεύουμε ότι τα δικτατορικά καθεστώτα είναι πιο πιθανό να αντιμετωπίσουν κρίσεις δικής τους δημιουργίας παρά τα δημοκρατικά. Αντλώντας πληροφορίες από μια παγκόσμια αναλυτική βάση δεδομένων για τις λαϊκιστικές κυβερνήσεις ξεκινώντας από το 1990, ο πολιτικός επιστήμονας Τζόρνταν Κάιλ (Jordan Kyle) και εγώ αποδείξαμε, για παράδειγμα, ότι οι δημοκρατικές χώρες που κυβερνώνται από λαϊκιστές πολιτικούς τείνουν να είναι πιο διεφθαρμένες από αντίστοιχες χώρες που δεν υπάρχουν λαϊκιστές πολιτικοί. Με την πάροδο του χρόνου, η εξάπλωση της διαφθοράς είναι πιθανό να προκαλέσει την αγανάκτηση του κόσμου σχετικά με τις ανεκπλήρωτες υποσχέσεις των λαϊκιστών για «εκκαθάριση του πολιτικού συστήματος».

Ομοίως, έρευνα του πολιτικού επιστήμονα Ρόμπερτ Φόα (Roberto Foa) δείχνει ότι η άνοδος λαϊκιστών τείνει να δημιουργεί σοβαρά οικονομικά προβλήματα. Η άνοδος αριστερών λαϊκιστών στην εξουσία οδηγεί συχνά σε κατάρρευση της χρηματιστηριακής αγοράς και σε απότομη φυγή κεφαλαίων. Αντίθετα, η άνοδος δεξιών λαϊκιστών στην εξουσία συνοδεύεται συνήθως με την αύξηση στις τιμές των μετοχών και της εμπιστοσύνης των επενδυτών κατά τα πρώτα χρόνια της διακυβέρνησής τους. Με τη χάραξη όμως ασταθούς πολιτικής, την υπονόμηση του κράτους δικαίου και την περιθωριοποίηση των ανεξάρτητων εμπειρογνομόνων, αρχίζουν να κλονίζονται και οι οικονομικές προοπτικές των χωρών τους. Αν καταφέρουν και συμπληρώσουν πέντε με δέκα χρόνια στην εξουσία, είναι πολύ πιθανότερο οι χώρες τους να έχουν περάσει από κάποιου είδους χρηματιστηριακή κατάρρευση, επώδυνη χρηματοπιστωτική κρίση ή περίοδο υπερπληθωρισμού συγκριτικά με τρίτες χώρες.

Όταν ένα λαϊκιστικό καθεστώς αντιμετωπίζει πολιτική κρίση, οι τεράστιες αντιφάσεις του αφηγήματος της νομιμοποίησης του, καθιστούν ιδιαίτερα δύσκολη την αντιμετώπιση της κρίσης. Η καταστολή την οποία ασκούν τα λαϊκιστικά καθεστώτα παραμένει αρχικά κάπως κρυμμένη από την κοινή γνώμη. Ο σφετερισμός της εξουσίας γίνεται συνήθως με τη μορφή σύνθετων αλλαγών στους κανόνες- όπως η μικρότερη ηλικία συνταξιοδότησης των δικαστών ή η τροποποίηση των μηχανισμών επιλογής των μελών της εκλογικής επιτροπής της χώρας -η πραγματική ερμηνεία των οποίων είναι δύσκολο να γίνει αντιληπτή από τους απλούς πολίτες. Αν και οι πολιτικοί αντίπαλοι, οι επιφανείς δημοσιογράφοι και οι ανεξάρτητοι δικαστές ενδεχομένως να βιώσουν πρώτοι την καταπίεση κατά τη διάρκεια της θητείας τους, η μεγάλη πλειοψηφία των πολιτών, συμπεριλαμβανομένων των περισσότερων εργαζομένων στο δημόσιο τομέα, παραμένει ανεπηρέαστη. Και δεδομένου ότι ο λαϊκιστής συνεχίζει να κερδίζει με μεγάλη πλειοψηφία στις κάλπες, μπορεί να καταφύγει στη δημοτικότητά του κάθε που αμφισβητείται ο δημοκρατικός χαρακτήρας της διακυβέρνησής του.

Αυτή η ισορροπία μπορεί να διαταραχθεί όταν ένας κραδασμός ή μια κρίση ρίχνει τη δημοτικότητα του δυνάστη. Προκειμένου να παραμείνει στην εξουσία, ο δυνάστης πρέπει να αυξήσει την καταπίεση αναστέλλοντας τη λειτουργία των ανεξάρτητων μέσων ενημέρωσης, απολύοντας τους δικαστές και τους δημοσίους υπαλλήλους, μεταβάλλοντας το εκλογικό σύστημα, αποκλείοντας ή

φυλακίζοντας υποψηφίους της αντιπολίτευσης, στήνοντας κάλπες, ακυρώνοντας εκλογικά αποτελέσματα κ.ο.κ. Μα όλες αυτές οι επιλογές έχουν και ένα μειονέκτημα. Δείχνοντας τον πραγματικά αντιδημοκρατικό του χαρακτήρα, το καθεστώς, πιθανότατα αυξάνει και το μερίδιο του πληθυσμού που αναγνωρίζει τις πραγματικές του προθέσεις.

Από αυτό το σημείο, ο φαύλος κύκλος του λαϊκιστικού καθεστώτος έχει γίνει τόσο μεγάλος που δεν μπορεί πλέον να αγνοηθεί. Καθώς μειώνεται η στήριξη στο καθεστώς, ο λαϊκιστής δυνάστης αναγκάζεται να καταπιέζει περισσότερο για να παραμείνει στην εξουσία. Όμως, όσο πιο καταπιεστικό γίνεται το καθεστώς, τόσο περισσότερο χάνει τη νομιμοποίησή του, μειώνοντας περαιτέρω την υποστήριξή προς αυτό.

Συνεπώς, οι λαϊκιστικές δικτατορίες είναι πιθανόν να χάσουν ξαφνικά τη νομιμοποίησή τους. Απολαμβάνοντας την ευρεία λαϊκή εντολή και με τη βοήθεια του αφηγήματος της νομιμοποίησής τους, έχουν αρχικά τη δυνατότητα να συνεπιλέγουν ή να αποδυναμώνουν τους ανεξάρτητους θεσμούς, χωρίς να αφαιρούν τα δικαιώματα των απλών πολιτών ή να χάνουν τη νομιμότητα που εξασφάλισαν μέσω των εκλογών. Καθόσον, η δημοτικότητα του λαϊκιστή ηγέτη μειώνεται λόγω εσωτερικών σφαλμάτων ή εξωτερικών κραδασμών, μπαίνει στο παιχνίδι ο φαύλος κύκλος της νομιμοποίησης. Το αφήγημα αυτό, προσαρμοσμένο στις ανάγκες των λαϊκιστών με σκοπό να τους βοηθήσει να κερδίσουν και να εδραιώσουν τη εξουσία τους, είναι εξαιρετικά ανεπαρκές ώστε να τους βοηθήσει να διατηρήσουν τον έλεγχο σε ένα όλο και πιο αυταρχικά εξελισσόμενο καθεστώς.

ΠΕΡΝΑΝΕ ΚΡΙΣΗ ΤΑ ΛΑΪΚΙΣΤΙΚΑ ΚΑΘΕΣΤΩΤΑ;

Πολλές λαϊκιστικές δικτατορίες αργά ή γρήγορα θα περάσουν από μια ιδιαίτερα σοβαρή κρίση νομιμότητας. Τι θα συμβεί όταν φτάσει αυτή η ώρα;

Στο βιβλίο ο Ηγεμόνας (The Prince), ο Νικολό Μακιαβέλι (Niccolò Machiavelli) προειδοποιεί ότι ο κυβερνήτης «που γίνεται αφέντης μιας πόλης με καθιερωμένη την ελευθερία» δεν πρέπει ποτέ να κοιμάται ήσυχος. «Όταν εξεγερθεί ο λαός πάντα θα επικαλείται το πνεύμα της ελευθερίας, το οποίο δεν λησμονείται ποτέ, όσος καιρός και αν περάσει, όποιες ευεργεσίες και αν κάνει ο νέος ηγεμόνας... Αν δεν καταφέρει να πετύχει έναν εσωτερικό διαμερισμό ή να διχάσει τους πολίτες, δεν θα ξεχάσουν ποτέ τις χαμένες ελευθερίες τους και τους αρχαίους θεσμούς και θα προσπαθήσουν να τις αποκαταστήσουν όποτε έχουν την ευκαιρία».

Οι λαϊκιστές δικτάτορες καλά θα έκαναν να λάβουν σοβαρά υπόψη την προειδοποίηση του Μακιαβέλι. Εξάλλου, οι περισσότεροι πολίτες τους μπορούν ακόμα να θυμηθούν τις μέρες που ζούσαν ελεύθερα. Η Βενεζουέλα, για παράδειγμα, είχε δημοκρατία για περίπου τέσσερις δεκαετίες όταν ο Ούγκο Τσάβες (Hugo Chávez) ανέβηκε για πρώτη φορά στην εξουσία στα τέλη της δεκαετίας του 1990. Δεν θα προκαλούσε έκπληξη εάν οι πολίτες των χωρών που μέχρι πρότινος απολάμβαναν τις ατομικές τους ελευθερίες και τη συλλογική τους αυτοδιάθεση άρχιζαν τελικά να λαχταρούν και πάλι αυτές τις βασικές αρχές.

Αλλά αν και οι λαϊκιστές δικτάτορες οφείλουν να φοβούνται τον λαό, υπάρχουν και αρκετά ιστορικά στοιχεία που υποδεικνύουν ότι τα απολυταρχικά καθεστώτα μπορούν να επιβιώσουν για πολύ καιρό ακόμα και όταν το αφήγημα της νομιμοποίησής τους έχει παλιώσει. Αν πάρετε για παράδειγμα τα κομμουνιστικά καθεστώτα της Ανατολικής Ευρώπης του εικοστού αιώνα. Από τις απαρχές τους, τα κομμουνιστικά καθεστώτα της Τσεχοσλοβακίας και της Ανατολικής Γερμανίας, εξαρτώνταν από τρομερά έπιτεδα καταπίεσης - πολύ περισσότερο από ότι παρατηρείται στην Ουγγαρία και την Πολωνία μέχρι στιγμής. Αλλά, όπως οι σημερινοί λαϊκιστές, αυτά τα καθεστώτα ισχυρίζονταν ότι συγκέντρωναν την εξουσία με μοναδικό σκοπό να δημιουργήσουν «αληθινές» δημοκρατίες. Κατά τις πρώτες δεκαετίες, αυτό τους βοήθησε να κερδίσουν μεγάλο αριθμό υποστηρικτών.

Τελικά, ήταν αδύνατο να διατηρηθεί η ψευδαίσθηση ότι οι αδικίες των καθεστώτων ήταν «μεγάλα βάσανα» στο επίπονο μονοπάτι του εργατή προς τον παράδεισο. Στην Τσεχοσλοβακία, για παράδειγμα, οι προσεχτικές προσπάθειες απελευθέρωσης πυροδότησαν την εισβολή των Σοβιετικών το 1968, ακολουθούμενη από μια βίαιη καταστολή των αντιφρονούντων. Ουσιαστικά εν μία νυκτί, η

ιστορία νομιμοποίησης του καθεστώτος μετατράπηκε από σημαντικό θεμέλιο για την σταθερότητά του σε ένα κοίλο κομμάτι τελετουργικού φαρισαϊσμού. Όπως είχε γράψει ο Τσέχος αντιστασιακός Βάτσλαβ Χάβελ (Vaclav Havel) στο δοκίμιο του «Η δύναμη των αδύναμων» (“The Power of the Powerless”), ήταν «φυσικά αλήθεια» ότι μετά το 1968, «η ιδεολογία δεν ασκούσε πλέον μεγάλη επιρροή στους ανθρώπους». Ωστόσο, αν και πολλά κομμουνιστικά καθεστώτα είχαν απωλέσει τη νομιμότητα τους από τα τέλη της δεκαετίας του 1960, μπόρεσαν να παραμείνουν στην εξουσία για δύο δεκαετίες ακόμα χάρη στη χρήση βίας για καταστολή.

Λαϊκιστικές δικτατορίες σε χώρες όπως η Τουρκία ή η Βενεζουέλα μπορεί σύντομα να εισέλθουν σε παρόμοια κατάσταση. Τώρα που η ιστορίες νομιμοποίησής τους θεωρούνται προφανείς αερολογίες από μεγάλο μέρος του πληθυσμού, η σταθερότητά τους θα εξαρτηθεί από την μακροχρόνια σύγκρουση μεταξύ κεντρικής εξουσίας και λαϊκής δυσaráσκειας.

Πρόσφατα, μια σειρά από συγγραφείς εισηγήθηκαν ότι η εξέλιξη της ψηφιακής τεχνολογίας θα αντιστρέψει αυτό το κλίμα υπέρ της λαϊκής δυσaráσκειας. Όπως υποστηρίζει ο πρώην αναλυτής της CIA, Μάρτιν Γκάρι (Martin Gurri) στο βιβλίο του «Η εξέγερση του λαού και η κρίση εξουσίας στη νέα χιλιετία» (The Revolt of the Public and the Crisis of Authority in the New Millennium), το Διαδίκτυο ευνοεί τα κοινωνικά δίκτυα έναντι των ιεραρχιών, τα άκρα έναντι του κέντρου και τις μικρές ομάδες θυμωμένων ακτιβιστών έναντι των γραφειοκρατών αξιωματούχων. Αυτή η δυναμική μας βοηθά να κατανοήσουμε πώς οι λαϊκιστές κατάφεραν να εκτοπίσουν πιο μετριοπαθείς, συστημικές πολιτικές δυνάμεις. Αποτελεί επίσης ένδειξη ότι θα είναι δύσκολο για τους λαϊκιστές να παραμείνουν στην εξουσία όταν θα έχουν να αντιμετωπίσουν την οργή της ψηφιακά ενισχυμένης κοινής γνώμης.

Το επιχείρημα αυτό, ωστόσο, δεν λαμβάνει υπόψη τη διαφορά στον τρόπο χρήσης της εξουσίας από τις δικτατορίες και τις δημοκρατίες. Ενώ οι δικτατορίες είναι σε θέση να χρησιμοποιήσουν όλους τους πόρους ενός σύγχρονου κράτους για να φιμώσουν μια λαϊκή εξέγερση, οι δημοκρατίες είναι υποχρεωμένες να πολεμήσουν τους αντιπάλους τους με το ένα χέρι δεμένο πίσω από την πλάτη τους. Οι δικτάτορες μπορούν να φυλακίσουν ηγέτες της αντιπολίτευσης ή να διατάξουν στρατιώτες να ανοίξουν πυρ εναντίον πλήθους ειρηνικών διαδηλωτών. Οι δημοκρατικοί ηγέτες στην καλύτερη των περιπτώσεων, μπορούν να κάνουν έκκληση στη λογική και στις κοινές αξίες.

Αυτή η ανισορροπία θα δημιουργήσει την προοπτική ενός ζοφερού μέλλοντος στο οποίο η ψηφιακή τεχνολογία θα δίνει τη δυνατότητα στα εξτρεμιστικά δίκτυα να εξοντώσουν μετριοπαθείς ιεραρχίες. Μόλις βρεθούν στην εξουσία αυτά τα εξτρεμιστικά κινήματα μπορεί να μετατραπούν σε άκρως ιεραρχικές κυβερνήσεις και ακόμα να χρησιμοποιούν ωμή βία για να κρατούν τους αντιπάλους τους στο περιθώριο. Για αυτό τον λόγο, αφενός μεν η τεχνολογία ενισχύει τη διάδοση των ιστοριών νομιμοποίησης των λαϊκιστών όταν εισέρχονται για πρώτη φορά στην πολιτική σκηνή, αφετέρου δε αδυνατεί να εναντιωθεί στη δύναμη των όπλων τους όταν οι ιστορίες αυτές χάσουν την αξία τους.

Είναι πολύ νωρίς να εξαχθεί το συμπέρασμα ότι οι λαϊκιστικές δικτατορίες που εμφανίστηκαν σε πολλά μέρη του κόσμου τα τελευταία χρόνια θα παραμείνουν στην εξουσία για πάντα. Τελικά, όσοι υπόκεινται στα καταπιεστικά αυτά καθεστώτα πιθανότατα να αποφασίσουν να διεκδικήσουν ξανά την ελευθερία τους. Ωστόσο, η μακρά και βάνανυση ιστορία των απολυταρχικών καθεστώτων δεν αφήνει περιθώρια αμφιβολίας για το πόσο δύσκολο και επικίνδυνο θα είναι για αυτούς να πετύχουν. Επομένως, ο καλύτερος τρόπος για να αντιμετωπιστούν οι δημαγωγοί με αυταρχικές φιλοδοξίες παραμένει ο ίδιος που ήταν πάντα: η ήττα τους στην κάλη πριν ποτέ προλάβει να τους δοθεί εξουσία.

The Dictators' Last Stand

Why the New Autocrats Are Weaker Than They Look

It has been a good decade for dictatorship. The global influence of the world's most powerful authoritarian countries, China and Russia, has grown rapidly. For the first time since the late nineteenth century, the cumulative GDP of autocracies now equals or exceeds that of Western liberal democracies. Even ideologically, autocrats appear to be on the offensive: at the G-20 summit in June, for instance, President Vladimir Putin dropped his normal pretense that Russia is living up to liberal democratic standards, declaring instead that "modern liberalism" has become "obsolete."

Conversely, it has been a terrible decade for democracy. According to Freedom House, the world is now in the 13th consecutive year of a global democratic recession. Democracies have collapsed or eroded in every region, from Burundi to Hungary, Thailand to Venezuela. Most troubling of all, democratic institutions have proved to be surprisingly brittle in countries where they once seemed stable and secure.

In 2014, I suggested in these pages that a rising tide of populist parties and candidates could inflict serious damage on democratic institutions. At the time, my argument was widely contested. The scholarly consensus held that demagogues would never win power in the long-established democracies of North America and Western Europe. And even if they did, they would be constrained by those countries' strong institutions and vibrant civil societies. Today, that old consensus is dead. The ascent of Donald Trump in the United States, Matteo Salvini in Italy, and Jair Bolsonaro in Brazil has demonstrated that populists can indeed win power in some of the most affluent and long-established democracies in the world. And the rapid erosion of democracy in countries such as Hungary and Venezuela has shown that populists really can turn their countries into competitive authoritarian regimes or outright dictatorships. The controversial argument I made five years ago has become the conventional wisdom.

But this new consensus is now in danger of hardening into an equally misguided orthodoxy. Whereas scholars used to hope that it was only a matter of time until some of the world's most powerful autocracies would be forced to democratize, they now concede too readily that these regimes have permanently solved the challenge of sustaining their legitimacy. Having once believed that liberal democracy was the obvious endpoint of mankind's political evolution, many experts now assume that billions of people around the world will happily forgo individual freedom and collective self-determination. Naive optimism has given way to premature pessimism.

The new orthodoxy is especially misleading about the long-term future of governments that promise to return power to the people but instead erode democratic institutions. These populist dictatorships, in countries such as Hungary, Turkey, and Venezuela, share two important features: first, their rulers came to power by winning free and fair elections with an anti-elitist and anti-pluralist message. Second, these leaders subsequently used those victories to concentrate power in their own hands by weakening the independence of key institutions, such as the judiciary; curtailing the ability of opposition parties to organize; or undermining critical media outlets. (By "populist dictatorships," I mean both outright dictatorships, in which the opposition no longer has a realistic chance of displacing the government through elections, and competitive authoritarian regimes, in which elections retain real significance even though the opposition is forced to fight on a highly uneven playing field.)

According to the new orthodoxy, the populist threat to liberal democracy is a one-way street. Once strongman leaders have managed to concentrate power in their own hands, the game for the opposition is up. If a significant number of countries succumb to populist dictatorship over the next years, the long-term outlook for liberal democracy will, in this view, be very bleak.

But this narrative overlooks a crucial factor: the legitimacy of populist dictators depends on their ability to maintain the illusion that they speak for “the people.” And the more power these leaders concentrate in their own hands, the less plausible that pretense appears. This raises the possibility of a vicious cycle of populist legitimacy: when an internal crisis or an external shock dampens a populist regime’s popularity, that regime must resort to ever more overt oppression to perpetuate its power. But the more overt its oppression grows, the more it will reveal the hollowness of its claim to govern in the name of the people. As ever-larger segments of the population recognize that they are in danger of losing their liberties, opposition to the regime may grow stronger and stronger.

The ultimate outcome of this struggle is by no means foreordained. But if the past decade has been depressingly bad for democracy, the next one may well turn out to be surprisingly tough on autocrats.

ERDOGAN’S DILEMMA

In North America and Western Europe, populist leaders have gained control of the highest levers of power over the course of only the past few years. In Turkey, by contrast, Recep Tayyip Erdogan has been in power for nearly two decades. The country thus offers an ideal case study of both how populist dictators can seize power and the challenge they face when increasingly overt oppression erodes their legitimacy.

Erdogan became prime minister in 2003 by running on a textbook populist platform. Turkey’s political system, he claimed, was not truly democratic. A small elite controlled the country, dispensing with the will of the people whenever they dared to rebel against the elite’s preferences. Only a courageous leader who truly represented ordinary Turks would be able to stand up against that elite and return power to the people.

He had a point. Turkey’s secular elites had controlled the country for the better part of a century, suspending democracy whenever they failed to get their way; between 1960 and 1997, the country underwent four coups. But even though Erdogan’s diagnosis of the problem was largely correct, his promised cure turned out to be worse than the disease. Instead of transferring power to the people, he redistributed it to a new elite of his own making. Over the course of his 16 years in power—first as prime minister and then, after 2014, as president—Erdogan has purged opponents from the military; appointed partisan hacks to courts and electoral commissions; fired tens of thousands of teachers, academics, and civil servants; and jailed a breathtaking number of writers and journalists.

Even as Erdogan consolidated power in his own hands, he seized on his ability to win elections to sustain the narrative that had fueled his rise. He was the freely elected leader of the Turkish republic; his critics were traitors or terrorists who were ignoring the will of the people. Although international observers considered Turkey’s elections deeply flawed, and political scientists began to classify the country as a competitive authoritarian regime, this narrative helped Erdogan consolidate support among a large portion of the population. So long as he won, he could have his cake and eat it, too: his ever-tightening grip on the system tilted the electoral playing field, making it easier for him to win a popular mandate. This mandate, in turn, helped legitimize his rule, allowing him to gain an even tighter grip on the system.

More recently, however, Erdogan’s story of legitimation—the set of claims by which he justifies his

rule—has begun to fall apart. In 2018, Turkey's economy finally fell into recession as a result of Erdogan's mismanagement. In municipal elections this past March, Erdogan's Justice and Development Party (AKP) lost Ankara, Turkey's capital, and Istanbul, its largest city. For the first time since taking office, Erdogan was faced with a difficult choice: either give up some of his power by accepting defeat or undermine his story of legitimation by rejecting the results of the election.

Erdogan chose the latter option. Within weeks of Istanbul's mayoral election, the Turkish election board overturned its results and ordered a rerun for the middle of June. This turned out to be a massive miscalculation. A large number of Istanbulites who had previously supported Erdogan and his party were so outraged by his open defiance of the popular will that they turned against him. The AKP candidate suffered a much bigger defeat in the second election.

Having tried and failed to annul the will of the people, Erdogan now faces the prospect of a downward spiral. Because he has lost a great deal of his legitimacy, he is more reliant on oppressive measures to hold on to power. But the more blatantly he oppresses his own people, the more his legitimacy will suffer.

The implications of this transformation extend far beyond Turkey. Authoritarian populists have proved frighteningly capable of vanquishing democratic opponents. But as the case of Erdogan demonstrates, they will eventually face serious challenges of their own.

AN AUTOCRATIC FUTURE?

It is tempting to cast the stakes in the struggle between authoritarian populists and democratic institutions in existential terms. If populists manage to gain effective control over key institutions, such as the judiciary and the electoral commission, then the bell has tolled for democracy. But this conclusion is premature. After all, a rich literature suggests that all kinds of dictatorships have, historically, been remarkably vulnerable to democratic challenges.

Between the end of World War II and the collapse of the Soviet Union, for instance, dictatorships had a two percent chance of collapsing in any given year. During the 1990s, the odds increased to five percent, according to research by the political scientists Adam Przeworski and Fernando Limongi. Clearly, the concentration of power that characterizes all dictatorships does not necessarily translate into that power's durability.

Instead of assuming that the rise of populist dictatorships spells an end for democratic aspirations in countries such as Hungary, Turkey, and Venezuela, therefore, it is necessary to understand the circumstances under which these regimes are likely to succeed or fail. Recent research on autocratic regimes suggests that there are good reasons to believe that populist dictatorships will prove to be comparatively stable. Since most of them are situated in affluent countries, they can afford to channel generous rewards to supporters of the regime. Since they rule over strong states with capable bureaucracies, their leaders can ensure that their orders are carried out in a timely and faithful manner. Since they control well-developed security services, they can monitor and deter opposition activity. And since they are embedded in efficient ruling parties, they can recruit reliable cadres and deal with crises of succession.

On the other hand, many of the countries these regimes control also have features that favored democratization in the past. They usually have high levels of education and economic development. They contain opposition movements with strong traditions and relatively established institutions of their own. They often neighbor democratic nations and rely on democracies for their economic prosperity and military security. Perhaps most important, many of these countries have a recent

history of democracy, which may both strengthen popular demands for personal liberties and provide their people with a template for a democratic transition when an autocratic regime does eventually collapse.

All in all, the structural features on which political scientists usually focus to gauge the likely fate of authoritarian regimes appear finely balanced in the case of populist dictatorships. This makes it all the more important to pay attention to a factor that has often been ignored in the literature: the sources and the sustainability of their legitimacy.

BROKEN PROMISES

In the twentieth century, democratic collapse usually took the form of a coup. When feuds between political factions produced exasperating gridlock, a charismatic military officer managed to convince his peers to make a bid for power. Tanks would roll up in front of parliament, and the aspiring dictator would take the reins of power.

The blatantly antidemocratic nature of these coups created serious problems of legitimacy for the regimes to which they gave rise. Any citizen who valued individual freedom or collective self-determination could easily recognize the danger that these authoritarian governments posed. Insofar as these dictatorships enjoyed real popular support, it was based on their ability to deliver different political goods. They offered protection from other extremists. They vowed to build a stable political system that would dispense with the chaos and discord of democratic competition. Above all, they promised less corruption and faster economic growth.

In most cases, those promises were hard to keep. Dictatorships frequently produced political chaos of their own: palace intrigues, coup attempts, mass protests. In many cases, their economic policies proved to be highly erratic, leading to bouts of hyperinflation or periods of severe economic depression. With few exceptions, they suffered from staggering levels of corruption. But for all these difficulties, their basic stories of legitimation were usually coherent. Although they often failed to do so, these dictatorships could, in principle, deliver on the goods they promised their people.

This is not true of populist dictatorships. As the case of Erdogan illustrates, populists come to power by promising to deepen democracy. This makes it much easier for them to build dictatorships in countries in which a majority of the population remains committed to democratic values. Instead of accepting an explicit tradeoff between self-determination and other goods, such as stability or economic growth, supporters of populist parties usually believe that they can have it all. As a result, populists often enjoy enormous popularity during their first years in power, as Russia's Vladimir Putin, Hungary's Viktor Orban, and India's Narendra Modi have demonstrated.

Once they consolidate their authority, however, populist dictators fail to live up to their most important promise. Elected on the hope that they will return power to the people, they instead make it impossible for the people to replace them. The crucial question is what happens when this fact becomes too obvious for large segments of the population to ignore.

THE VICIOUS CYCLE

At some point during their tenure, populist dictators are likely to face an acute crisis. Even honest and competent leaders are likely to see their popularity decline because of events over which they have little control, such as a global recession, if they stay in office long enough. There are also good reasons to believe that populist dictatorships are more likely than democracies to face crises of their own

making. Drawing on a comprehensive global database of populist governments since 1990, for example, the political scientist Jordan Kyle and I have demonstrated that democratic countries ruled by populists tend to be more corrupt than their nonpopulist peers. Over time, the spread of corruption is likely to inspire frustration at populists' unfulfilled promises to "drain the swamp."

Similarly, research by the political scientist Roberto Foa suggests that the election of populists tends to lead to serious economic crises. When left-wing populists come to power, their policies often lead to a cratering stock market and rapid capital flight. Right-wing populists, by contrast, usually enjoy rising stock prices and investor confidence during their first few years in office. But as they engage in erratic policymaking, undermine the rule of law, and marginalize independent experts, their countries' economic fortunes tend to sour. By the time that right-wing populists have been in office for five or ten years, their countries are more likely than their peers to have suffered from stock market crashes, acute financial crises, or bouts of hyperinflation.

Once a populist regime faces a political crisis, the massive contradictions at the heart of its story of legitimation make the crisis especially difficult to deal with. Initially, the political repression in which populist regimes engage remains somewhat hidden from public view. Power grabs usually take the form of complicated rule changes—such as a lower retirement age for judges or a modification of the selection mechanisms for members of the country's electoral commission—whose true import is difficult to grasp for ordinary citizens. Although political opponents, prominent journalists, and independent judges may start to experience genuine oppression early in a populist's tenure, the great majority of citizens, including most public-sector workers, remain unaffected. And since the populist continues to win real majorities at the ballot box, he or she can point to genuine popularity to dispel any doubts about the democratic nature of his or her rule.

This equilibrium is likely to be disrupted when a shock or a crisis lowers the leader's popularity. In order to retain power, the leader must step up the oppression: cracking down on independent media, firing judges and civil servants, changing the electoral system, disqualifying or jailing opposition candidates, rigging votes, annulling the outcome of elections, and so on. But all these options share the same downside: by forcing the antidemocratic character of the regime out into the open, they are likely to increase the share of the population that recognizes the government for what it truly is.

This is where the vicious cycle of populist legitimacy rears its unforgiving head. As support for the regime wanes, the populist autocrat needs to employ more repression to retain power. But the more repression the regime employs, the more its story of legitimation suffers, further eroding its support.

Populist dictatorships are therefore liable to suffer from an especially sudden loss of legitimacy. Enjoying a broad popular mandate, their stories of legitimation initially allow them to co-opt or weaken independent institutions without oppressing ordinary citizens or forfeiting the legitimacy they gain from regular elections. But as the popularity of the populist leader declines due to internal blunders or external shocks, the vicious cycle of populist legitimacy sets in. Custom-made to help populist leaders gain and consolidate power, their stories of legitimation are uniquely ill adapted to helping them sustain an increasingly autocratic regime.

A CRISIS OF POPULIST AUTHORITY?

Many populist dictatorships will, sooner or later, experience an especially serious crisis of legitimacy. What will happen when they do?

In *The Prince*, Niccolò Machiavelli warned that the ruler “who becomes master of a city accustomed to freedom” can never sleep easy. “When it rebels, the people will always be able to appeal to the spirit of freedom, which is never forgotten, despite the passage of time and any benefits bestowed by the new ruler.... If he does not foment internal divisions or scatter the inhabitants, they will never forget their lost liberties and their ancient institutions, and will immediately attempt to recover them whenever they have an opportunity.”

Populist dictators would do well to heed Machiavelli’s warning. After all, most of their citizens can still recall living in freedom. Venezuela, for example, had been democratic for about four decades by the time Hugo Chávez first ascended to power at the end of the 1990s. It would hardly come as a surprise if the citizens of countries that have, until so recently, enjoyed individual freedom and collective self-determination eventually began to long for the recovery of those core principles.

But if populist dictators must fear the people, there is also ample historical evidence to suggest that autocratic regimes can survive for a long time after their original stories of legitimation have lost their power. Take the twentieth-century communist dictatorships of Eastern Europe. From their inception, the communist regimes of Czechoslovakia and East Germany, for example, depended on a horrific amount of oppression—far beyond what today’s populists in Hungary or Poland have attempted so far. But like today’s populists, those regimes claimed that they were centralizing power only in order to erect “true” democracies. In their first decades, this helped them mobilize a large number of supporters.

Eventually, the illusion that the regimes’ injustices were growing pains on the arduous path toward a worker’s paradise proved impossible to sustain. In Czechoslovakia, for example, cautious attempts at liberalization sparked a Soviet invasion in 1968, followed by a brutal crackdown on dissent. Virtually overnight, the regime’s story of legitimation went from being an important foundation of its stability to a hollow piece of ritualized lip service. As the Czech dissident Vaclav Havel wrote in his influential essay “The Power of the Powerless,” it was “true of course” that after 1968, “ideology no longer [had] any great influence on people.” But although the legitimacy of many communist regimes had cratered by the late 1960s, they were able to hold on to power for another two decades thanks to brutal repression.

Populist dictatorships in countries such as Turkey or Venezuela may soon enter a similar phase. Now that their stories of legitimation have, in the minds of large portions of their populations, come to be seen as obvious bunk, their stability will turn on the age-old clash between central authority and popular discontent.

Recently, a series of writers have suggested that the rise of digital technology will skew this competition in favor of popular discontent. As the former CIA analyst Martin Gurri argued in *The Revolt of the Public and the Crisis of Authority in the New Millennium*, the Internet favors networks over hierarchies, the border over the center, and small groups of angry activists over bureaucratic incumbents. These dynamics help explain how populists were able to displace more moderate, established political forces in the first place. They also suggest that it will be difficult for populists to stay in power once they have to face the wrath of the digitally empowered public.

This argument, however, fails to take into account the differences in how dictatorships and democracies wield power. Whereas dictatorships are capable of using all the resources of a modern state to quash a popular insurgency, democracies are committed to fighting their opponents with one hand tied behind their back. Dictators can jail opposition leaders or order soldiers to fire into a crowd of peaceful protesters; democratic leaders can, at best, appeal to reason and shared values.

This imbalance raises the prospect of a dark future in which digital technology allows extremist

networks to vanquish moderate hierarchies. Once in power, these extremist movements may succeed in transforming themselves into highly hierarchical governments—and in using brute force to keep their opponents at bay. Technology, in this account, fuels the dissemination of the populists' stories of legitimation when they first storm the political stage, but it fails to rival the power of their guns once their stories of legitimation have lost their hold.

It is too early to conclude that the populist dictatorships that have arisen in many parts of the world in recent years will be able to sustain themselves in power forever. In the end, those who are subject to these oppressive regimes will likely grow determined to win back their freedom. But the long and brutal history of autocracy leaves little doubt about how difficult and dangerous it will be for them to succeed. And so the best way to fight demagogues with authoritarian ambitions remains what it has always been: to defeat them at the ballot box before they ever step foot in the halls of power.

ΣΧΟΛΙΑΣΜΟΣ

Το ανωτέρω κείμενο αποτελεί έκθεση του έμπειρου πολιτικού επιστήμονα Yascha Mounk που δημοσιεύθηκε στην ηλεκτρονική έκδοση του περιοδικού Foreign Affairs τον Σεπτέμβριο του 2019. Το περιοδικό αυτό του εξωτερικού θεωρείται διεθνώς αναγνωρίσιμο, έγκυρο στην παροχή πληροφοριών και με σχετικά ουδέτερη προσέγγιση σε κοινωνικοπολιτικά ζητήματα.

Όσον αφορά τον αρθρογράφο, ο Yascha Mounk θεωρείται ως ένας από τους σημαντικότερους εμπειρογνώμονες που ασχολούνται με την κρίση που αντιμετωπίζουν τα σύγχρονα φιλελεύθερα δημοκρατικά καθεστώτα και την άνοδο των λαϊκισμού στον 21^ο αιώνα. Έχει γράψει τρία βιβλία τα οποία έχουν μεταφραστεί σε δέκα γλώσσες και έχει παραδώσει διαλέξεις σε γνωστά πανεπιστήμια του εξωτερικού. Είναι συχνά προσκεκλημένος σε διάφορα προγράμματα τηλεοπτικών και ραδιοφωνικών δικτύων ανά τον κόσμο, όπου ως σχολιαστής παρέχει την άποψή σε ερωτήματα που του θέτουν.

Το συγκεκριμένο άρθρο πραγματεύεται τους λόγους που τα λαϊκιστικά καθεστώτα ανέρχονται στην εξουσία αλλά και τον τρόπο με τον οποίο καταφέρνουν να παραμείνουν σ' αυτήν για πολλά χρόνια. Αναφέρεται εκτενώς στην άνοδο και παγίωση του Ερντογάν εδώ και 20 χρόνια στην κεντρική πολιτική σκηνή της Τουρκίας, καθώς και στις μετέπειτα εξελίξεις στο εσωτερικό της χώρας μετά την ήττα του Κόμματος Δικαιοσύνης και Ανάπτυξης (AKP) στις δημοτικές εκλογές της Κωνσταντινούπολης. Στη συνέχεια, αναλύει κάποια κοινά χαρακτηριστικά τα οποία παρατηρούνται στην πλειοψηφία των λαϊκιστικών καθεστώτων, ενώ παράλληλα εκφράζει την εκτίμηση ότι πολλά από αυτά αργά ή γρήγορα θα εισέλθουν σε μια περίοδο κρίσης ή οποία τελικώς θα υποβάλλει σε δοκιμασία τις αντοχές τους για επιβίωσή.

Επέλεξα να εργαστώ πάνω στο συγκεκριμένο κείμενο, γιατί ασχολείται γενικά με το θέμα της πολιτικής. Πιο συγκεκριμένα, παρουσιάζει την πολιτική ως επιστήμη και προσπαθεί να εξηγήσει στον αναγνώστη τον τρόπο με τον οποίο η θεωρία της εφαρμόζεται και επαληθεύεται σε πραγματικά δεδομένα, όταν φιλόδοξα πρόσωπα καταφέρνουν με μια λαοφιλή ατζέντα να πάρουν την εξουσία στα χέρια τους και να εγκαθιδρύσουν το δικό τους απολυταρχικό καθεστώς. Η ανάγνωση, η μελέτη και κατ' επέκταση η μετάφραση του κειμένου ήταν ιδιαίτερα ενδιαφέρουσα και επιμορφωτική για μένα. Πέρα από τις δυσκολίες και τα προβλήματα που συνάντησα και στη συνέχεια αντιμετώπισα, έμαθα πολλά πράγματα για τις πρακτικές των καθεστώτων αυτών, αλλά και τους λόγους που μεγάλο κομμάτι της κοινωνίας σε αυτά τα κράτη ωθείται λόγω της αγανάκτησής του και των συνθηκών να επιλέξει ακατάλληλα πρόσωπα σε θέσεις εξουσίας. Έτσι, μέσω των παραδειγμάτων μπόρεσα να αποκτήσω μια πιο σφαιρική άποψη για την άνοδο αυτού του φαινομένου και να καταλάβω ότι δεν οφείλεται μόνο στις βλέψεις ορισμένων επίδοξων πολιτικών προσώπων, αλλά πολλές φορές και στην αδράνεια του λαού.

Σε γενικές γραμμές, για να είναι επιτυχής μια μετάφραση προϋποθέτει την αρίστη γνώση της γλώσσας-πηγή και της γλώσσας στόχος σε συντακτικό, γραμματικό, λεξιλογικό και πολιτισμικό επίπεδο έτσι ώστε να κατανοηθεί στο μέγιστο το πρωτότυπο κείμενο και να αποδοθεί εκ νέου σε μία άλλη γλώσσα ισοδύναμα, χωρίς να υπολείπεται σε νόημα και δομή. Σύμφωνα με την Christiane Nord(2014, σ.140) η μεταφραστική εντολή και των δύο κείμενων πρέπει να παρέχει κάποιες κατευθυντήριες πληροφορίες. Αυτές είναι: οι επιδιωκόμενες κειμενικές λειτουργίες, ο πομπός και ο δέκτης, ο χρόνος και η τοποθεσία πρόσληψης του κειμένου, το μέσο (το είδος του λόγου και του κειμένου) και τέλος το κίνητρο, για ποιο λόγο δηλαδή γράφτηκε και μεταφράζεται το κείμενο-πηγή. Πιο συγκεκριμένα, στο παρόν κείμενο πομπός είναι ο αρθρογράφος ο οποίος απευθύνεται σε ένα ευρύ και μη εξειδικευμένο κοινό. Αυτό προσπάθησα να αποτυπώσω ως μεταφραστής-πομπός και στο μετάφρασμα προσαρμόζοντας το έτσι ώστε ο δέκτης να είναι το αντίστοιχο ελληνικό κοινό. Φυσικά, εννοείται πως για τα ελληνικά δεδομένα ένα άρθρο σαν και αυτό δεν θα έχει την ίδια απήχηση όπως σε άλλες χώρες του εξωτερικού καθώς δεν άπτεται τω άμεσων ενδιαφερόντων της ελληνικής κοινωνίας, δεν παύει ωστόσο, να αναφέρεται σε κοινωνικοπολιτικές εξελίξεις που αφορούν όλο τον κόσμο και μας επηρεάζουν σε παγκόσμιο επίπεδο. Χρονικά το κείμενο αναφέρεται στο παρόν με κάποιες αναδρομές στο παρελθόν για την καλύτερη κατανόησή του περιεχομένου του και ο σκοπός του είναι η ενημέρωση και ευαισθητοποίηση του αναγνώστη.

ΜΕΤΑΦΡΑΣΤΙΚΗ ΘΕΩΡΙΑ

Στον τομέα της μετάφρασης η Καταρίνα Ράις βασίστηκε στην έννοια της ισοδυναμίας. Η Ράις θεωρεί ότι το επίπεδο στο οποίο συντελείται η επικοινωνία και στο οποίο πρέπει να επιδιώκεται η ισοδυναμία είναι το κείμενο και όχι η λέξη ή η πρόταση (Reiss 1977/1989, σ.113-114). Το έργο της είναι σημαντικό επειδή η θεωρία της μετάφρασης όχι μόνο υπερέβη τα κατώτερα επίπεδα της γλωσσικής ανάλυσης, αλλά στράφηκε και προς τον επικοινωνιακό σκοπό της μετάφρασης. Πρωταρχικός στόχος της λειτουργικής προσέγγισης της είναι η συστηματοποίηση της αξιολόγησης των μεταφράσεων. Δανείζεται την κατηγοριοποίηση του Καρλ Μπύλερ για τις τρεις λειτουργίες της γλώσσας (στο βιβλίο του Μπύλερ αυτές είναι: «Darstellungsfunktion» δηλαδή πληροφοριακή λειτουργία, «Audrucksfunktion» η εκφραστική λειτουργία και «Apellfunktion» η κλητική λειτουργία) και συνδέει αυτές τις τρεις λειτουργίες με τις αντίστοιχες «διαστάσεις» της γλώσσας και με τα είδη των κειμένων ή τις επικοινωνιακές καταστάσεις όπου χρησιμοποιούνται. Τα είδη αυτά ονοματικά είναι τα πληροφοριακά, τα εκφραστικά και τα λειτουργικά κείμενα.

Το παραπάνω άρθρο έχει ως βασικό στόχο την μετάδοση πληροφοριών, γνώσεων και απόψεων. Η «διάσταση» της γλώσσας που χρησιμοποιείται για τη μετάδοση της πληροφορίας είναι λογική (δεν είναι ποίημα λ.χ.) και το περιεχόμενο αποτελεί το κύριο στοιχείο στο οποίο εστιάζεται η γλώσσα. Επομένως, μπορεί να ενταχθεί στην κατηγορία των πληροφοριακών κειμένων.

Δομικά, το πρωτότυπο κείμενο χωρίζεται σε υποοενότητες για καθεμιά από τις οποίες υπάρχει και ένας υπότιτλος, έτσι ώστε να είναι πιο ευκολά κατανοητό από τον αναγνώστη και να μη δημιουργείται σύγχυση. Συντακτικά, υπάρχει συνοχή μεταξύ των προτάσεων με συχνή χρήση πολιτικών όρων. Ακολουθώς και γραμματικά το κείμενο είναι άρτιο. Βέβαια, τόσο το συντακτικό όσο και η γραμματική διαφέρουν σε κάθε γλώσσα και επομένως δημιουργούνται κωλύματα που πρέπει να ξεπεραστούν στο έργο της μετάφρασης. Το νέο κείμενο στη γλώσσα- στόχο θα πρέπει να συμβαδίζει με τους κανόνες σύνταξης και γραμματικής της. Το συντακτικό και η γραμματική της αγγλικής είναι πιο απλά σε σύγκριση με την ελληνική γλώσσα.

Όσον αφορά το κείμενο-στόχος η Ράις υποστηρίζει ότι πρέπει να μεταδίδει το πλήρες αναφορικό ή εννοιολογικό περιεχόμενο του κειμένου-πηγή. Η μετάφραση πρέπει να είναι σε απλό πεζό λόγο, χωρίς πλεονασμούς και να παρέχονται εξηγήσεις όπου απαιτούνται. Την παραπάνω τακτική επιχείρησα να ακολουθήσω κατά την προσπάθεια απόδοσης το πρωτοτύπου. Παραδείγματος χάριν, η πρόταση ... Over time, the spread of corruption is likely to inspire frustration at populists' unfulfilled promises to "drain the swamp"... μεταφράστηκε ως ... Με την πάροδο του χρόνου, η εξάπλωση της διαφθοράς είναι πιθανό να προκαλέσει την αγανάκτηση του κόσμου σχετικά με τις ανεκπλήρωτες υποσχέσεις των λαϊκιστών για «εκκαθάριση του πολιτικού συστήματος». Η παραπάνω απόδοση ήταν αρκετά απαιτητική γιατί, πέρα από την αλλαγή της σύνταξης στους όρους της πρότασης χρειάστηκε να αναζητήσω και την έννοια της φράσης "drain the swamp". Η φράση κυριολεκτικά μεταφράζεται ως «να αποξηράνει τους βάλτους» και σημαίνει την απαλλαγή από κουνούπια που μεταφέρουν την ασθένεια της ελονοσίας. Μεταφορικά όμως, σημαίνει την απαλλαγή από κάτι επικίνδυνο ή επιβλαβές. Αν και μία τέτοια φράση μπορεί να έχει νόημα στα αγγλικά δεν μπορεί αντιστοιχιστεί στα ελληνικά. Επομένως, επέλεξα να την αποδώσω ως «εκκαθάριση του πολιτικού συστήματος». Εξάλλου, και η Ράις θεωρεί ότι η διατήρηση μιας μεταφοράς είναι σημαντικότερη σε ένα εκφραστικό κείμενο παρά σε ένα πληροφοριακό, όπου επαρκεί η μετάφραση του σημασιολογικού περιεχομένου.

Σχετικά με τη μετάφραση των ξενικών κύριων ονομάτων επέλεξα τη μεταγραφή τους γράφοντας ακριβώς δίπλα και τον τρόπο γραφής τους στα αγγλικά όπως υπάρχουν στο πρωτότυπο κείμενο [π.χ. Ζαΐχ Μπολσονάρου (Jair Bolsonaro)]. Επέλεξα, κατά κύριο λόγο την απλογράφησή τους έναντι της αντιστρεψιμότητας (ο όρος αντιστρεψιμότητα σημαίνει ότι η γραφή του ξενικού ανθρωπωνυμίου πρέπει να είναι τέτοια που να μπορεί να μας οδηγήσει, «αναστρεφόμενη» από την ελληνική απόδοση, όσο πιο κοντά γίνεται στην πραγματική μορφή του ξένου ονόματος), διότι διαπίστωσα ότι αυτή είναι και η μορφή που συναντώνται στις εφημερίδες [π.χ. Άνταμ Πσεβόρσκι (Adam Przeworski)]. Ωστόσο, σκέφτηκα ότι υπάρχει πιθανότητα να θέλει ο αναγνώστης να αναζητήσει περισσότερες πληροφορίες

για κάποια κύρια ονόματα στην ξένη γλώσσα, σε εγκυκλοπαίδειες ή το διαδίκτυο. Επομένως, διατήρησα και τον λατινικό τρόπο γραφής του κύριου ονόματος. Το ίδιο έκανα και με τους τίτλους βιβλίων ή δοκιμίων που συνάντησα.

ΑΝΑΛΥΣΗ ΠΡΩΤΟΤΥΠΟΥ ΚΑΙ ΜΕΤΑΦΡΑΣΜΑΤΟΣ

Προς την κατεύθυνση της ανάλυσης ο Κεντρωτής (1996/2000 :125) σημειώνει ότι ο μεταφραστής πρέπει να γνωρίζει α) πως δομούνται οι προτάσεις (γνώση σημασιολογικού χαρακτήρα), β) πως συντίθενται οι προτάσεις, προκειμένου να εκφράσουν το περιεχόμενο που μεταφέρουν και πως αναλύονται προκειμένου να επανακτήσουν το περιεχόμενο που είχαν στο πρωτότυπο (γνώση συντακτικού χαρακτήρα), και γ) πως κατανοούνται οι προτάσεις ως κείμενα και δη ως φορείς πληροφοριών και πως το προς μετάφραση κείμενο από-συντίθεται μέσω των προτάσεών του (γνώση πραγματολογικού ή ρητορικού χαρακτήρα).

Επιπλέον, προσθέτει ότι «αν τυχόν ελλείπει η τρίτη αυτή γνώση ή απουσιάζει ο έλεγχος μιας έκφρασής της, δεν μπορεί να δομηθεί μετάφραση: ελλείψει μεν σημασιολογικής και συντακτικής γνώσεως, θα διαφεύγει από τον μεταφραστή ακόμα και το λεγόμενο κατά λέξη νόημα· ελλείψει δε πραγματολογικής γνώσεως, το νόημα θα περιορίζεται το πολύ στην κατά λέξη εκδοχή του, καθώς θα οχεύεται από εκφωνήματα, που ναι μεν θα διαθέτουν μορφική συνοχή, πλην όμως θα στερούνται λειτουργικού ειρμού και επικοινωνιακής αξίας».

Σε ανάλογο πνεύμα, οι Μπατσαλιά και Σελλά-Μάζη (Μπατσαλιά και Σελλά-Μάζη 1997:217), έχοντας υιοθετήσει τον επικοινωνιακό χαρακτήρα της μετάφρασης, καταλήγουν στις ακόλουθες διαπιστώσεις:

1. Κάθε κείμενο επιτελεί ένα συγκεκριμένο επικοινωνιακό σκοπό.
2. Ο κάθε επικοινωνιακός αυτός σκοπός διέπει τις επιλογές του συντάκτη που αφορούν το σημασιολογικό πεδίο και εύρος των λεξιλογικών μονάδων του κειμένου, τη μορφολογική και συντακτική διάρθρωση του κειμένου στο επίπεδο της μικροδομής του, καθώς και τη συγκεκριμένη μορφή αυτού σε επίπεδο μακροδομής.
3. Ο τρόπος εκφοράς του εν λόγω επικοινωνιακού σκοπού εξαρτάται από τις συγκεκριμένες επικοινωνιακές συνθήκες εντός των οποίων λαμβάνει χώρα η δεδομένη γλωσσική πράξη. Οι επικοινωνιακές συνθήκες απαρτίζουν και αντικατοπτρίζονται στο πραγματολογικό επίπεδο του κειμένου.
4. Τέλος, τα ανωτέρω στοιχεία καθορίζουν και ταυτόχρονα συνθέτουν τις υφολογικές επιλογές του κειμένου.

Από τις προαναφερθείσες θέσεις συνάγεται το συμπέρασμα ότι κατά τη μεταφραστική διεργασία είναι αναγκαία η ανάλυση όλων των επιπέδων της γλώσσας του κειμένου πηγή – συντακτικού, σημασιολογικού, λεξιλογικού, πραγματολογικού και μορφολογικού. Παρακάτω ακολουθούν μερικά παραδείγματα της ανάλυσης των επιπέδων αυτών:

❖ ΜΟΡΦΟΣΥΝΤΑΚΤΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ

Μετατροπή αορίστου σε οριστικό άρθρο

...a rich literature...

...η πλούσια ιστορική βιβλιογραφία...

Αλλαγή χρόνου από παρακείμενο σε ενεστώτα

...all kinds of dictatorships **have**, historically, **been** remarkably vulnerable to democratic challenges.

...όλα τα είδη δικτατορίας, ιστορικά, **είναι** εξαιρετικά ευάλωτα **απέναντι** σε δημοκρατικές

προκλήσεις.

Επέλεξα ο χρόνος του ρήματος να είναι ο ενεστώτας έτσι ώστε να υπάρχει μια συνοχή με την υπόλοιπη παράγραφο. Επίσης προσέθεσα τη λέξη απέναντι για την καλύτερη απόδοση του νοήματος της πρότασης.

Μετατροπή αριθμού από πληθυντικό σε ενικό

...strengthen popular **demands** for personal liberties...

...ενισχύει τόσο τη λαϊκή **απαίτηση** για προσωπικές ελευθερίες...

Αφαίρεση λέξης

When feuds between political factions produced **exasperating** gridlock...

Όταν οι έριδες μεταξύ των πολιτικών κινημάτων οδηγούσαν σε αδιέξοδα...

When left-wing populists come to power...

Η άνοδος αριστερών λαϊκιστών στην εξουσία...

Προσθήκη λέξης

In **The Prince**, Niccolò Machiavelli...

Στο βιβλίο **ο Ηγεμόνας** (The Prince), ο **Νικολό Μακιαβέλι** (Niccolò Machiavelli)...

Θεώρησα ότι θα ήταν βοηθητικό να προσθέσω τη λέξη «βιβλίο» για έναν πιθανό Έλληνα αναγνώστη.

Αλλαγή θέσης σε λέξη

Initially, the political repression in which populist regimes engage remains somewhat hidden from public view.

Η καταστολή την οποία ασκούν τα λαϊκιστικά καθεστώτα παραμένει **αρχικά** κάπως κρυμμένη από την κοινή γνώμη.

Αφαίρεση τελείας

They offered protection from other extremists. They vowed to build a stable political system...

Παρείχαν προστασία από άλλα εξτρεμιστικά στοιχεία και υπόσχονταν να οικοδομήσουν ένα σταθερό πολιτικό σύστημα...

Στο παραπάνω παράδειγμα τροποποίησα τη στίξη χωρίς να παραλλάσω ή να αλλοιώνω το νόημα γιατί θεώρησα πως η απόδοση χωρίς τελεία στα ελληνικά θα έδινε καλύτερη συνοχή στο κείμενο καθώς το κάνει πιο ευανάγνωστο.

❖ ΣΗΜΑΣΙΟΛΟΓΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ

Παραλλαγή πρότασης

...Erdogan's story of legitimation—the **set of claims by which he justifies his rule**—has begun to fall apart.

... **η επιχειρηματολογία** του Ερντογάν άρχισε να καταρρέει.

Προφανώς η πρόταση που υπάρχει ανάμεσα στις δύο παύλες χρησιμοποιείται για να επεξηγήσει ποια είναι «η ιστορία νομιμοποίησης» του Ερντογάν. Αλλά, εφόσον δεν υπάρχει ακριβής αντίστοιχη έκφραση στα ελληνικά μετέφρασα τη φράση «the set of claims by which he justifies his rule» περιεκτικά ως μια λέξη την «επιχειρηματολογία».

...the illusion that the regimes' injustices were **growing pains**...

...η ψευδαίσθηση ότι οι αδικίες των καθεστώτων ήταν «**μεγάλα βάσσανα**»...

❖ ΠΡΑΓΜΑΤΟΛΟΓΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ

Μεταγραφή κύριων ονομάτων

... the political scientist **Jordan Kyle** and I have demonstrated...

...ο πολιτικός επιστήμονας **Τζόρνταν Κάιλ** (Jordan Kyle) και εγώ αποδείξαμε...

... research by the political scientist **Roberto Foa** suggests...

... έρευνα του πολιτικού επιστήμονα **Ρόμπερτ Φόα** (Roberto Foa) δείχνει...

According to **Freedom House**...

Σύμφωνα με τη **Freedom House**...

...Erdogan's **Justice and Development Party (AKP)** ...

...το **Κόμμα Δικαιοσύνης και Ανάπτυξης (AKP)** του Ερντογάν...

In **The Prince, Niccolò Machiavelli**...

Στο βιβλίο **ο Ηγεμόνας** (The Prince), ο **Νικολό Μακιαβέλι** (Niccolò Machiavelli)...

❖ ΛΕΞΙΟΛΟΓΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ

Αλλαγή λέξης

...provide their people with a **template** for a democratic transition ...

...να παρέχει στους πολίτες ένα **μοντέλο** μετάβασης στη δημοκρατία ...

Άλλαξα την απόδοση της λέξης από «πρότυπο» σε «μοντέλο» για την καλύτερη κατανόηση της πρότασης στα ελληνικά.

At some point **during** their tenure...

Σε κάποιο σημείο **κατά τη διάρκεια** της θητείας τους...

Λέξη δάνειο

...palace **intrigues**...

...βασιλικές **ίντριγκες**...

... winning free and fair elections with an **anti-elitist** and **anti-pluralist** message.

... κερδίζοντας ελεύθερες και αδιάβλητες εκλογές με ένα **αντι-ελιτιστικό** και **αντιπλουραλιστικό** μήνυμα.

Αποφάσισα να κρατήσω για λόγους πιστότητας και επειδή δεν υπάρχει αντιστοιχία στα ελληνικά την παύλα στη λέξη «αντι-ελιτιστικό».

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Καταληκτικά, το παραπάνω κείμενο είναι ένα πολύ καλό δείγμα ότι η μετάφραση δε μπορεί να είναι μια μηχανική διαδικασία. Αντιθέτως, είναι μια πολύπλοκη διαδικασία που προϋποθέτει εκτός από την αρίστη γνώση της γλώσσας-πηγή και γλώσσας-στόχου και την κατανόηση όλων εκείνων των παραμέτρων που είναι απαραίτητες για την απόδοση του μεταφράσματος με τον καλύτερο δυνατό τρόπο. Δεν υπάρχει κάποια συγκεκριμένη στρατηγική που μπορεί να ακολουθήσει ο μεταφραστής παρά μόνο να έχει τη δεξιότητα ανάπλασης του κειμένου σύμφωνα με το νόημα που εμπεριέχει και να παίρνει πρωτοβουλίες.

Η ενασχόληση μου με την εργασία θεωρώ ότι με έκανε έστω και λίγο καλύτερο στο αντικείμενο της μετάφρασης αλλά και στο πεδίο της έρευνας. Κλείνοντας, θα ήθελα να παραθέσω μια ρήση του Günter Grass ελπίζοντας να εκπλήρωσα αυτόν τον στόχο: «Η μετάφραση είναι εκείνο που τα αλλάζει όλα, ώστε όλα να μένουν ίδια».

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Πηγή:

Yascha Mounk, *The Dictators' Last Stand*, 2019

<https://www.foreignaffairs.com/articles/world/2019-08-12/dictators-last-stand>

Συγγράμματα:

Munday Jeremy, *Μεταφραστικές σπουδές: θεωρίες και εφαρμογές*, μτφ. Φιλίππατος Α., Μεταίχμιο, Αθήνα, 2002

Nord Christiane, *Η μετάφραση ως στοχευμένη δραστηριότητα*, μτφ. Σίμος Π. Γραμμενίδης-Δέσποινα Δ. Λάμπρου, Διάυλος, Αθήνα, 2014

Τσίγκου Μαρία, *Γλωσσολογία και Μετάφραση. Προσεγγίζοντας τη μεταφραστική μονάδα*, Διάυλος, Αθήνα, 2011

Έντυπα λεξικά:

Collins Cobuild Advanced Learner's English Dictionary, HarperCollins Publishers, 8th Edition 2014

Oxford English-Greek Learner's Dictionary, edit by D. N. Stavropoulos & A. S. Hornby, Oxford University Press, 2008

Διαδικτυακοί τόποι:

IATE - The EU's multilingual term base: <http://iate.europa.eu/>

Glosbe, the multilingual online dictionary: <https://glosbe.com/>

Wordreference: <http://www.wordreference.com/>